

BIBLIOTEKA
SHTETIT

8SH-32
N&S

THOMA
NOTI

TREGIME

Vendroja
numër tre

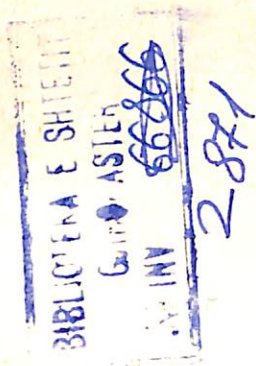
SH-32

N 85

THOMA NOTI

VENDROJA NUMËR TRE

Tregime

SHTËPLA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

FUND PA LAVDI

Kjo ngjau një natë më parë. Koloneli De Martino ishte mbyllur në vilën njëkatëshe dhe, megjithëse jashtë nuk bënte aspak ftohtë, kishte kërkuar të ndizeshin kaloriferët. Ordinanca, një ushtar rreth të tridhjetave, që kishte një jetë të tërë me kolonelin, e kishte dëgjuar me përunje, duke u përpjekur të mos e shfaqte habinë dhe kishte zbritur shkallët në majë të gishtërinjve.

«Erdhën kohë të çuditshme! — murmuriti ai. — Mua më duket vapë, kurse koloneli im ka ftohtë! Kujt ia priste mendja për të gjitha këto!»

Dhe bashkë me kaldaistin nisi të vërtitej nëpër bodrum, i hutuar nga ky urdhër i papritur, gjersa më në fund e përgatitën kaldajën për ndezje. Pastaj u ngjit lart dhe si një qen besnik zuri vend pranë hyrjes së dhomës së komandantit. Parandjenja e tij e pagabuar i thoshte se do të kishte përpara një natë jo të këndshme, ndaj mendoi se nuk do të ishte keq të merrte një sy gjumë. Dhe e mbështeti shpinën në karrige e mbylli përgjysmë sytë. Po tamam në atë kohë fare papritur ra me rrëmbim zilja e telefonit dhe ai kërceu i trembur.

— Komandi, sinjore? Po, këtu është vila e ko-

lonelit. Dëshironi të flisni me kolonelin? — pyeti i hutuar, ngaqë ai zë iu duk tepër i vrazhdë dhe i panjerëzishëm. Vetëm shërbimi prej më se dhjetë vjetësh me cilësinë e ordinancës pranë një njeriu të tillë si De Martinoja e bëri të përmbahej e të mos e jepte veten. — Marr guximin të pyes se me kë kam nderin të flas... Ashtu... Sinjorsi. Po e thërrës menjëherë.

Koloneli dremiste i mbështetur në shezlong dhe për disa çaste nuk i dha asnjë përgjigje. Pastaj u ngrit i nervozuar dhe e shfryu mbi të gjithë inatin.

— Ti nuk je fare në vete, Mario. Si guxon të futesh kështu harbutçe? Nuk e di se tani kam orën e pushimit?

Marioja e priti në heshtje këtë shpërblim të papritur, ashtu siç pret një pemë e vetmuar zemërimin e tufanit.

— Më falni, koloneli im, por është një zë i çuditshëm, që ngul këmbë të flasë menjëherë me ju.

— Ç'dërdëllis kështu? Ti po bëhesh me të vërtetë i padurueshëm, Mario. Po bëhesh i tmerrshëm! Ç'është ky zë i çuditshëm?

— Marr guximin të them, koloneli im, se...

— Lëre mënjandë guximin tënd të çmendur dhe më lidh me atë që kërkon të flasë!

Ordinanca u përkul thellë dhe i çeli rrugë, duke e vështruar me bisht të syrit. Kohët e fundit atë po e çudiste gjithnjë e më shumë zoti i tij. Ai ishte bërë jashtë mase nervoz dhe nuk kënaqej me shërbimet e zakonshme. Gjer atëherë, për gati dhjetë vjet me radhë, që para se të kryhej fushata në Afrikë, ai i kishte ofruar kolonelit përkujdesjet e tij në një mënyrë shembëllorë, aq sa ia kishin me të vërtetë zili të gjithë ordinancat e divizionit. Gjatë

kësaj kohe ai kishte fituar një përvojë të madhe dhe që ambientuar aq mirë me kolonelin, sa ishte kurdoherë në gjendje ta merrte me mend se çfarë i duhej atij dhe t'ia plotësonte në çast dëshirën, pa qenë nevoja fare ta hapte gojën. Po javët e fundit, pasi dëgjonte në radio ato lajme të çuditshme, koloneli ishte bërë një tekanjоз i paduruar dhe nuk kënaqej me asgjë.

«Ç'kohë të tmerrshme erdhën!» — murmuriti duke u çapitur pas kolonelit. Sakaq u hodhi një sy shpatullave të tij, që tundeshin vazhdimisht me ritmin e ecjes. Ato iu dukën çuditërisht të dobëta dhe i sëmboi në zemër për këtë. «Ki mëshirë për të, o zot i gjithëpushtetshëm», foli Marioja duke bashkuar pëllëmbët në gjoks e duke vështruar lart në një pikë të padukshme. Këto fjalë i tha gati me zë, por koloneli nuk e kishte fare mendjen tek ai. De Martinoja mezi e mbante në dorë receptorin e telefonit, si të kishte kapur një thëngjill të ndezur, dhe herë e afrente receptorin te veshi e herë e shikonte në një mënyrë të çuditshme, si të mos i zinte besë që zëri dilte nga ai gyp i ngushtë e i zi.

— Ju lutem, përsëriteni edhe një herë. Por, para së gjithash më thoni, me kë kam nderin të flas? — dhe priti me padurim përgjigjen. Pastaj u bë prush në fytyrë dhe u bë gati t'i shfrynte siç e meritonte atij që guxonte t'i drejtohej me aq kurajë e mospërfillje dhe të kërkonte nga ai një gjë aq monstruoze. Ç'ishte ai komandant? Ku ka pushtet të tillë? Ku ka ushtri të tillë? Ai gjithmonë i kishte përçmuar ato forca, sado që ishte ndeshur jo vetëm një herë, madje edhe ishte shtrënguar të tërhiqej në panik. Po këtë tërheqje ai nuk kishte qenë

kurrë në gjendje ta shpjegonte dhe gjithnjë ua kishte hedhur fajin vartësve të tij.

«Shporruni nga telefoni dhe mos guxoni më të bëni shakara të tilla», u mat të thërriste. Po zëri që vinte nga skaji tjetër i telefonit ishte shumë i rreptë dhe imponues.

— Nesër, në orën dhjetë, do të vijë te ju komandanti ynë të bisedojë për dorëzimin e armëve dhe të kazermave.

De Martinoja u drodh i tëri. Iu duk se ai zë i egër nuk vinte nga larg, po sikur e kishte aty, para tij atë që fliste, kërcënues dhe të pamëshirshëm.

— Dëgjoni, zotëri, unë nuk njoh asnjë ushtri të tillë. Dhe kini kujdes! Mos u përpiqni të afroheni, se do të jap urdhër të hapet zjarr!

Nga ana tjetër e telefonit erdhi një e sharë, që e bëri kolonelin të dridhej (siç dukej, në skajin tjetër të telefonit, pranë receptorit qëndronte jo një njeri, po disa vetë). Pastaj u dëgjua një zë tjetër, ndoshta ai i pari, që kishte me vete edhe vërshëllimën e suferinës, edhe gjëmimin e bombës:

— Tregohuni i arsyeshëm, kolonel! Mos harroni se qeveria juaj ka kapitulluar. Veç kësaj, ju jeni të rrethuar nga të gjitha anët dhe, po t'ju shkrepë në kokë ndonjë shaka, mund t'ju bëjmë në çast përsesh të gjithë.

— Si guxoni të flisni kështu? Kjo është... — ai u përpoq më kot të gjente fjalët e përshtatshme — kjo është jashtë çdo rregulle, jashtë çdo norme. Unë refuzoj ta... vazhdoj bisedimin... — dhe u mat të linte receptorin. Po zëri erdhi edhe më kërcënues. edhe më i pamëshirshëm.

— Si të doni, po tani që hodhët armët, ne kemi urdhër të sillemi me ju siç e kërkojnë të gjitha rre-

gullat e sjelljes me një ushtri të mundur dhe të evitojmë me çdo mënyrë gjakderdhjen. Sidoqoftë, kjo është në dorën tuaj. Kuptoni?

Pas këtyre fjalëve, u ndeh një heshtje e gjatë, plot ankth e nerva.

— Kuptoni, kolonel?

Ai u përpoq të mblidhte forcat dhe të jepte një përgjigje të denjë. Por e ndjeu veten krejt të pafuqishëm.

— Kuptoj! — tha dhe e përplasi receptorin mbi aparatën telefonik. Po të mos kishte bërë një përpjekje të jashtëzakonshme për t'u mbajtur më këmbë, me siguri do të qe përplasur shakull në tokë. Ordinanca, që e kishte ndjekur me gjak të ngrirë këtë bisedë të çuditshme dhe kishte parë si ndërronte nga çasti në çast fytyra e kolonelit, i erdhni në çast në ndihmë, duke e mbajtur nga krahu, gjersa arriti në dhomë dhe u ul në shezlong.

— Ja, erdhi! Erdhi fundi! Vanitas Vanitatum! — murmuriti. — Nuk e kisha marrë me mend se kjo gjë do të ishte kaq e tmerrshme...

Dhe, i mbledhur grusht, vështronte vazhdimisht nga hyrja, si të priste të hapej nga çasti në çast dera dhe të futej vërtet diçka e tmerrshme, të cilën e shihte vetëm ai. Marioja e humbi fare pusullën dhe mezi u kujtua se duhej të thërriste mjekun. Ai nuk e kishte marrë kurrë me mend se do të vinte një ditë që ta shihte në një gjendje të tillë kolonelin e tij, të fishkur e të kërrusur, pa pikë gjaku në fytyrë. Dhe kë? Atë që kishte ditur ta mbante veten në çdo rrethanë, siç ia donte puna një oficeri të lartë të perandorisë, kurdoherë ele-

1) Vanitas vanitatum (lat) — kotësi e kotësive.

gant, krenar e plot shkëlqim, duke u imponuar të gjithëve një tundim të vetvetishëm dhe një respekt të thellë e të palëkundur.

Pa kërkuar leje, ordianca mori të dilte, po zëri i kolonelit e mbërtheu në vend.

— Ç'është kështu? Edhe ti, Mario, fillove të mos më bindesh e të bësh me kokën tënde!?

— Mos e thoni atë fjalë, zoti im! Unë jam gjer në vdekje shërbëtori juaj i përlulur!

Ai nuk i dëgjoji fare këto fjalë. Marios iu duk se nisi të fliste përçart:

— Ke parë kështu? «Dorëzoni armët!» Dhe kujt pa! Nacionalçlirimtares? Santa Maria! Nacionalçlirimtares!

— Ruajna zot! — belbëzoi ordianca, duke bërë kryqin.

— Ja kështu — iu drejtua koloneli. — Po kjo s'ka ç'të duhet ty. Ti më thuaj, si guxon ti marrësh nëpër këmbë urdhrat e mia? Pse nuk e ngroh kaloriferin?

— Kini durim, shkëlqesi! Tani do të ngrohet.

Ndërsa fliste kështu, koloneli e kuptoi se Marioja ishte aq i tronditur, se nga çasti në çast mund edhe t'ia shkrepse të qarit.

— Dëgjo! Jepi urdhër borizanit t'i thërrasë oficerët në mbledhje.

Marioja përplasi takat dhe u nis në çast, po zëri i kolonelit e stepi.

— Ma mbush një gotë me fërnjet! Një gotë uji. Kam shumë etje. Dhe mos i thuaj gjë borizanit. Lajmëroi një për një komandantët e batalioneve që nesër në ora nëntë, ta rreshtojnë regjimentin, të armatosur, në vendin e ceremonive. Të gjithë të veshin uniformën e paradës. Kuptove? Përsërite urdhrin... Ashtu... Dhe tani, nisu!

Marioja i humbi sakaq nga sytë, duke marrë nëpër buzë një lutje tjetër për Santa Marinë. Kur u kthye, pas një ore, i larë në djersë, koloneli ishte qetësuar plotësisht. Pasi trokiti lehtë takat e këpucëve, sa për të tërhequr vëmendjen e tij, ordianca nisi të raportonte, po de Martinoja, i lodhur, i bëri shenjë që të heshte.

— E zbatove urdhrin?

— Plotësisht, zotëri!

— Të falemi nderit! Tani qëndro te dera dhe mos lërë asnjëri të futet, për asnjë arsye! Stakojë dhe telefonin! Nuk më intereson më asgjë. Më kup-ton? Asnjë gjë. Dhe më fal që u solla pak ashpër me ty. Ti ke qenë gjithnjë shumë i bindur, Mario.

Ordianca u përlot.

— Mos e thoni atë fjalë, koloneli im. Unë jam gati në çdo çast të jap edhe jetën për ju, në qoftë se kjo gjë do t'juja pakësonte sado pak shqetësimet.

— Të falemi nderit, Mario! Dhe tani shko! Dua të fle.

* * *

Atë natë koloneli De Martino thujse nuk vuri gjumë në sy. Sa dremiste pak i bëhej se trokiste rrëmbyeshëm zilja e telefonit dhe në dhomë derdhej me rokopujë ai zë rrëqethës, që i ngulej si një gozhdë në tru dhe ia dërmonte nervat:

— Nesër në ora dhjetë...

Ai zë bënte që të lëkundej vendi, të kërkëllin xhamet dhe, bashkë me të, që larg afrohej një hije e stërmadhe, që lëshohej mbi të gati t'ia merrte frymën. Ai kërcente i trembur dhe thërriste si në ethe:

— Mario, përse nuk e stakove telefonin? Ç'është kjo punë?

Ordinanca më se një herë e hapi i tronditur derën dhe vrapoi i shqetësuar pranë tij:

— Qetësohuni, koloneli im! Këtu s'ka asnjëri! Me kë flisni kështu?

Ai vështronte i hutuar rreth tij dhe, si bindej që kjo kishte qenë vetëm një pandehmë, rrëzohej i pafuqishëm në shtrat, duke i kërkuar ndjesë ordinancës:

— Më fal, Mario! Unë vërtet pashë një ëndërr.

Dhe pastaj ndehet e gjithëpushtetshme qetësia, një heshtje mbytëse. Po prapë i dukej sikur binte zilja e telefonit dhe në dhomë vërshonte ai zë mizor. Kështu zgjati gjer pas mesnate. Vetëm ndaj të gdhirë De Martinon e mundi gjumi. Kur u zgjua, dielli ishte ngritur lart. Ai kërceu i trembur nga shtrati dhe shikoi orën. Kishte plot dy orë në dispozicion. Pasi kreu në një heshtje solemne shërbimet e nevojshme, u përgatit të dilte. Tamam në atë çast ngriti sytë dhe pa në mur portretet e Bonapartit dhe të Musolinit. Kur ishte ende i ri dhe mbante në sup gradat e kapitenit të artilerisë, De Martinoja kishte guxuar të ëndërronte fronin e perandorit dhe gjatë gjithë jetës e kishte patur peng që nuk kishte mundur ta realizonte këtë ëndërr. Ndërsa tani që po afronte ora dhjetë, i shkoi mendja tek ishulli i Shën Elenës, fundi i palavdishëm i Napoleonit dhe për herë të parë nuk i ngjalli asnjë lakmi fronti i perandorit.

Duke u përpjekur të shpëruar nga këto mendime, që e kishin trubulluar aq shumë, ai zbriti me hap të rëndë shkallët e vilës dhe u çapit rrugëve të repartit i ndjekur nga ordianca Mario. I